

A Study on the Syllabus of “M Lib. on Knowledge and Information Science Curriculum (Revised): Information Management Studies Major”

Document Type: Research Paper

Mortaza Kokabi

*Corresponding author: Professor, Department of Information Science and Science, Shaheed Chamran University, Ahwaz, Iran. E-mail: Kokabi80@yahoo.com

Abstract

References in any type of published works or sent to be published have always been a criterion for works evaluation. From a worm eyes view, one criterion to evaluate the papers has been one or two questions in the list sent to reviewers concerning the obsolescence of references. From a bird eyes view, the existence of organizations such as Thomson Reuters as well as some universities evaluating universities at the international level, is a sign of the importance of references. The dominance of concepts such as ISI that has been a matter of discussion among academicians and experts for some time, and its native version, that is ISC is another reason for the importance of references. The purpose of the present paper is to study the “M Lib. on knowledge and information science curriculum (revised): information management studies major” in order to indicate the weak points and strengths of the curriculum in terms of the updatedness of its references. The paper is somehow of content analysis type since it relies on references of the curriculum. Research population consists of all references presented in “M Lib. on knowledge and information science curriculum (revised): information management studies major”. The statistical test employed is mean. The paper illustrated that although Farsi references life is one-year less than the English references, both references are somehow obsolete. Number and mean of Farsi references compared to those of English references, and field-related Farsi references compared to those of English ones, showed a somehow better situation. The same was true about the number and mean of Farsi authored books compared to those of Farsi translated books.

Citation: Kokabi, M. (2020). A Study on the Syllabus of “M Lib. on Knowledge and Information Science Curriculum (Revised): Information Management Studies Major”. *Knowledge and Information Management*, 7(2), 81-92. (In Persian)

(DOI): 10.30473/MRS.2020.8927

Quarterly Journal of Knowledge and Information Management

Vol 7, No 4, (Series 28), winter 2021, (81-92)

Received: (2021/07/12)

Accepted: (2022/06/29)

Copyrights

© 2022 by the authors. Licensee PNU, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>)

بررسی «برنامه درسی (بازنگری شده) مقطع کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی: گرایش مدیریت اطلاعات»

نوع مقاله: پژوهشی

مرتضی کوبکی

استاد، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه شهید چمران، اهواز، ایران.

E-mail: Kokabi80@yahoo.com

چکیده

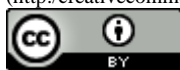
فهرست‌های منابع در هر نوعی از آثار منتشر شده یا ارسالی برای انتشار، همواره یکی از معیارهای ارزیابی آثار بوده‌اند. از منظری خرد، یکی از معیارهای ارزیابی مقالات نشریات، یک یا دو مورد پرسش درباره میزان کهنگی منابع مورد استفاده در مقاله، در سیاهه ارسالی به داوران از سوی هر نشریه است. از منظری کلان، وجود سازمان‌هایی بین‌المللی مانند تامسون رویترز و دیگر سازمان‌ها از جمله دانشگاه‌هایی که عموماً با آن‌کا به منابع، به ارزیابی دانشگاه‌ها در سطح بین‌المللی می‌پردازند نشان از اهمیت منابع دارد. رواج مفاهیمی مانند ISI که در برخی مواقع موضوع بحث‌هایی در میان دانشگاهیان و کارشناسان در ایران بود و نیز نسخه بومی آن یعنی ISC نیز دلیلی بر اهمیت فهرست منابع است. هدف پژوهش حاضر بررسی «برنامه درسی (بازنگری شده) مقطع کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی: گرایش مدیریت اطلاعات» است تا از این رهگذر، نقاط ضعف و قوت احتمالی این سرفصل را از منظر کهنگی منابع ارائه شده برای هر درس، درس‌های هم‌نوع و درس‌های کل سرفصل روشن سازد. پژوهش حاضر را می‌توان به‌گونه‌ای، از انواع تحلیل محتوا نامید، زیرا آن‌کای آن صرفاً بر محتوای منابع هر درس در سرفصل «برنامه درسی (بازنگری شده) مقطع کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی: گرایش مدیریت اطلاعات» است. جامعه پژوهش حاضر را تمامی منابع ارائه شده در این سرفصل تشکیل می‌دهند و آزمون آماری مورد استفاده در این نوشته، میانگین است. پژوهش حاضر نشان داد که اگرچه عمر منابع فارسی یک سال از عمر منابع انگلیسی کمتر است اما در کل، هر دو گروه از منابع کهنه هستند. اما مقایسه تعداد و میانگین منابع فارسی مربوط به رشته با تعداد و میانگین منابع انگلیسی مربوط به رشته وضعیت نسبتاً مناسبی را نشان داد. مقایسه تعداد و میانگین کتاب‌های تألیفی فارسی با تعداد و میانگین کتاب‌های ترجمه فارسی نیز نسبت مناسبی را نشان می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: برنامه درسی، کارشناسی ارشد، دانش و علم اطلاعات، مطالعات مدیریت اطلاعات.

استناد: کوبکی، مرتضی (۱۳۹۹). بررسی «برنامه درسی (بازنگری شده) مقطع کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی: گرایش مدیریت اطلاعات». مدیریت اطلاعات و دانش‌شناسی، ۷(۴)، ۸۱-۹۲.

Copyrights

© 2022 by the authors. Licensee PNU, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>)

(DOI): 10.30473/MRS.2020.8927

فصلنامه مدیریت اطلاعات و دانش‌شناسی

سال هفتم، شماره چهارم، (پیاپی ۲۸)، زمستان ۱۳۹۹ (۸۱-۹۲)

تاریخ دریافت: (۱۴۰۰/۰۴/۲۱)

تاریخ پذیرش: (۱۴۰۱/۰۴/۰۸)

مقدمه

فهرست‌های منابع در هر نوعی از آثار منتشره یا ارسالی برای انتشار، همواره یکی از معیارهای ارزیابی آثار بوده‌اند. از منظری خرد، یکی از معیارهای ارزیابی مقالات نشریات، یک یا دو مورد پرسش درباره میزان کهنگی منابع مورد استفاده در مقاله، در پرسش‌های مندرج در سیاهه ارسالی به داوران از سوی هر نشریه است. از منظری کلان، وجود سازمان‌هایی بین‌المللی مانند تامسون رویترز^۱ و دیگر سازمان‌ها از جمله دانشگاه‌هایی که عموماً با اتکا به منابع، به ارزیابی دانشگاه‌ها در سطح بین‌المللی می‌پردازند نشان از اهمیت منابع دارد. رواج مفاهیمی مانند ISI که در برخی مواقع موضوع بحث‌هایی در میان دانشگاهیان در ایران بود و نیز نسخه بومی آن یعنی ISC نیز دلیلی بر اهمیت فهرست منابع است. اما شاید بتوان ادعا کرد که فهرست منابع در سرفصل‌های برنامه‌های درسی از اهمیت بیشتری از سایر موارد برخوردار باشد زیرا نشان‌دهنده میزان روزآمدی تدوین‌کنندگان این سرفصل‌ها از سویی و نیز، میزان کهنگی انتشارات موجود در زمینه هر سرفصل مورد بررسی باشد. بر پایه همین پندار، نوشته حاضر بر آن است تا به بررسی «برنامه درسی (بازنگری شده) مقطع کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی: گرایش مدیریت اطلاعات» بپردازد تا از این رهگذر، نقاط ضعف و قوت احتمالی این سرفصل را از منظر کهنگی منابع ارائه شده برای هر درس، درس‌های هم‌نوع و درس‌های کل سرفصل روشن سازد. بدیهی است همان‌گونه که پرسش‌های پژوهش ارائه شده در زیر، نشان خواهند داد افزون بر بررسی کهنگی که با استفاده از مفهوم «عمر» بیان خواهد شد نکات دیگری هم مورد توجه قرار خواهند گرفت.

«برنامه درسی (بازنگری شده) مقطع کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی: گرایش مدیریت اطلاعات» که در هشتاد و چهارمین جلسه مورخ ۹۱/۶/۱۹ شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب به مدت پنج سال قابل اجرا و پس از آن نیازمند بازنگری است در کل، دارای ۳۲ واحد به شرح: ۱۰ واحد درس‌های پایه، ۱۸ واحد درس‌های الزامی که از میان آن‌ها ۶ واحد پایان‌نامه است و ۴ واحد درس‌های اختیاری است. در جدول ۱ این برنامه، ۵ درس پایه و مشترک، ۷ درس الزامی و ۶ درس اختیاری قید شده است. این سه گروه درس، با کارورزی و پایان‌نامه جمعاً ۳۸ واحد را تشکیل می‌دهند که همان‌گونه که در بالا نیز ذکر شد تنها ۲ درس به میزان ۴ واحد از دروس اختیاری باید توسط دانشجو گرفته شود. تمامی دروس به‌استثنای پایان‌نامه که ۴ واحدی است، ۲ واحدی

هستند. برای کلیه دروس این برنامه، روی هم رفته ۲۱۳ منبع، ۱۳۸ منبع فارسی و ۷۵ منبع انگلیسی اعم از کتاب، مقاله، پایان‌نامه و وب‌سایت ارائه شده است (ایران. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی، ۱۳۹۱).

ذکر یک نکته در آغاز برای روشن ساختن چگونگی انجام پژوهش حاضر ضروری به‌نظر می‌رسد. در نوشته حاضر، در مواردی که امکان مقایسه عنوان درسی با عنوان‌های منابع مربوط به آن درس، از منظر کلیدواژه‌های مورد استفاده وجود داشته، این مقایسه انجام و نتیجه گزارش شده است. بدیهی است که امکان انجام این مقایسه در مورد همه دروس وجود نداشته است. اگرچه این معیار معیار چندان دقیقی نیست اما می‌تواند شناختی نسبی از میزان ارتباط منابع با عنوان درس مربوط نشان دهد.

پیشینه پژوهش

تنها پیشینه‌ای که تا اندازه زیادی همانند پژوهش حاضر است نوشتاری با عنوان «بررسی برنامه درسی (بازنگری شده) مقطع کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی: گرایش مطالعات کتابخانه‌های عمومی» (کوکبی، ۱۳۹۶) است. هدف آن پژوهش بررسی «برنامه درسی (بازنگری شده) مقطع کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی: گرایش مطالعات کتابخانه‌های عمومی» بود تا از این رهگذر، نقاط ضعف و قوت احتمالی این سرفصل را از منظر کهنگی منابع ارائه شده برای هر درس، درس‌های هم‌نوع و درس‌های کل سرفصل روشن سازد. پژوهش کوکبی را می‌توان به‌گونه‌ای، از انواع تحلیل محتوا نامید، زیرا اتکای آن صرفاً بر محتوای منابع هر درس در سرفصل «برنامه درسی (بازنگری شده) مقطع کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی: گرایش مدیریت اطلاعات» بود. جامعه پژوهش کوکبی را تمامی منابع ارائه شده در آن سرفصل تشکیل می‌دادند و آزمون آماری مورد استفاده در آن نوشته، میانگین بود. پژوهش مذکور نشان داد که از نظر اختلاف میانگین منابع فارسی و منابع انگلیسی، مقایسه نیم‌عمر منابع فارسی با نیم‌عمر منابع انگلیسی و میانگین منابع فارسی مربوط به رشته در مقایسه با میانگین منابع انگلیسی مربوط به رشته، سرفصل مورد بررسی وضعیت چندان مناسبی ندارد اما مقایسه میانگین تعداد کتاب‌های تألیفی فارسی با میانگین کتاب‌های ترجمه فارسی نسبت مناسبی را نشان داد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر را می‌توان به‌گونه‌ای، از انواع تحلیل محتوا نامید زیرا اتکای آن صرفاً بر محتوای منابع هر درس در سرفصل است.

۹. نسبت منابع فارسی به انگلیسی برای هر درس، درس‌های هم-نوع و درس‌های کل سرفصل چقدر است؟
۱۰. تعداد منابع فارسی مربوط به رشته در هر درس، درس‌های هم‌نوع و درس‌های کل سرفصل چند است؟
۱۱. تعداد منابع انگلیسی مربوط به رشته در هر درس، درس‌های هم‌نوع و درس‌های کل سرفصل چند است؟
۱۲. نسبت منابع فارسی رشته به غیررشته در هر درس، درس‌های هم‌نوع و درس‌های کل سرفصل چقدر است؟
۱۳. نسبت منابع انگلیسی رشته به غیررشته در هر درس، درس‌های هم‌نوع و درس‌های کل سرفصل چقدر است؟
۱۴. میانگین‌های مربوط به تمامی موارد بالا چند هستند؟

تعاریف عملیاتی

درس‌های هم‌نوع، درس‌هایی هستند که در یکی از سه گروه درس‌های پایه، الزامی و اختیاری قرار دارند. کهنگی، عبارت از حاصل تفریق میانگین سال‌های انتشار منابع، فارسی و/یا انگلیسی از سال نوشتن این نوشتار، یعنی ۱۴۰۱ برای منابع فارسی و ۲۰۲۲ برای منابع انگلیسی است. این رقم در جدول‌ها بر حسب سال ارائه می‌شود. منابع مربوط به رشته، منابعی هستند که که توسط کتابداران و اعضا هیأت علمی رشته تألیف یا ترجمه یا به توسط یک ناشر کتابداری منتشر شده باشند. در مورد نام‌هایی که ماهیت آن‌ها از منظر کتابدار بودن یا نبودن مشخص نبوده، از جستجو در اینترنت برای تعیین ماهیت آن‌ها استفاده شده است. موارد استثناء در زیر جدول مربوط توضیح داده خواهند شد.

الف. درس‌های پایه

توضیح: در هر جدول، هنگامی که به منابع فارسی اشاره می‌شود منظور از حرف «أ» کتاب یا مقاله تألیفی و منظور از حرف «ر»، کتاب یا مقاله ترجمه است. همچنین از آنجایی که هیچ مقاله انگلیسی در سرفصل برای دروس پایه وجود نداشت در جدول‌های مربوط به این دروس، ستونی به این مفهوم اختصاص داده نشد.

ساختار نوشته حاضر به این صورت است که پرسش‌های ارائه شده زیر عنوان «پرسش‌های پژوهش»، با استفاده از جدول‌هایی پاسخ داده خواهند شد و زیر هر جدول، جز در موارد استثناء، توضیح افزوده‌ای ارائه نخواهد شد. این جدول‌ها به تفکیک «درس‌های پایه»، «درس‌های الزامی» و «درس‌های اختیاری» ارائه خواهند شد. برای منابع هر درس در تقسیم‌بندی سه‌گانه بالا، یک جدول که در آن تلاش شده به همه پرسش‌های پژوهش پاسخ داده شود وجود دارد. در پایان هر یک از تقسیم‌بندی‌های سه‌گانه، جدولی به مقایسه منابع درس‌های آن تقسیم‌بندی خواهد پرداخت. بخش پایانی این نوشته نیز به مقایسه سه جدول انتهایی هر یک از تقسیم‌بندی‌های سه‌گانه می‌پردازد و این مقایسه را در جدولی نهایی ارائه می‌کند.

آزمون آماری

آزمون آماری مورد استفاده در این نوشته، میانگین است. پرسش‌های پژوهش در سرفصل «برنامه درسی (بازنگری شده) مقطع کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی: گرایش مدیریت اطلاعات»:

۱. چه تعداد منبع فارسی برای هر درس، درس‌های هم‌نوع و درس‌های کل سرفصل وجود دارد؟
۲. چه تعداد منبع انگلیسی برای هر درس، درس‌های هم‌نوع و درس‌های کل سرفصل وجود دارد؟
۳. چه تعداد کتاب فارسی به تفکیک تألیف و ترجمه برای هر درس، درس‌های هم‌نوع و درس‌های کل سرفصل وجود دارد؟
۴. چه تعداد مقاله فارسی به تفکیک تألیف و ترجمه برای هر درس، درس‌های هم‌نوع و درس‌های کل سرفصل وجود دارد؟
۵. چه تعداد مقاله انگلیسی به تفکیک تألیف و ترجمه برای هر درس، درس‌های هم‌نوع و درس‌های کل سرفصل وجود دارد؟
۶. چه تعداد کتاب انگلیسی برای هر درس، درس‌های هم‌نوع و درس‌های کل سرفصل وجود دارد؟
۷. کهنگی منابع فارسی برای هر درس، درس‌های هم‌نوع و درس‌های کل سرفصل چقدر است؟
۸. کهنگی منابع انگلیسی برای هر درس، درس‌های هم‌نوع و درس‌های کل سرفصل چقدر است؟

جدول الف ۱. مشخصات منابع درس «مبانی علم اطلاعات و دانش‌شناسی»

عنوان درس	تعداد منابع فارسی	تعداد منابع انگلیسی	تعداد کتاب فارسی	تعداد کتاب انگلیسی	تعداد مقاله فارسی	تعداد مقاله انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
مبانی علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۱۲	۳	۸	۳	۱	۰	۲۲	۱۱

جدول الف ۱ (ادامه). مشخصات منابع درس «مبانی علم اطلاعات و دانش‌شناسی»

عنوان درس	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	نسبت منابع انگلیسی غیررشته به فارسی غیررشته
مبانی علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۴	۸	۲	۳	۰/۵

جدول الف ۲. مشخصات منابع درس «کتابخانه‌ها و جامعه اطلاعاتی»

عنوان درس	تعداد منابع فارسی	تعداد منابع انگلیسی	تعداد کتاب فارسی	تعداد مقاله فارسی	تعداد کتاب انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
کتابخانه‌ها و جامعه اطلاعاتی	۹	۵	۲	۷	۰	۱۴	۱۵

جدول الف ۲ (ادامه). مشخصات منابع درس «کتابخانه‌ها و جامعه اطلاعاتی»

عنوان درس	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	نسبت منابع انگلیسی غیررشته به فارسی غیررشته
کتابخانه‌ها و جامعه اطلاعاتی	۱/۸	۵	۱	۱/۲۵	*۰/۲۵

*از ۵ منبع انگلیسی، تشخیص مرتبط بودن یک منبع ناممکن بود.

از بین کلیدواژه «کتابخانه‌ها» و کلید عبارت «جامعه اطلاعاتی»، کلید عبارت «جامعه اطلاعاتی» در چهار عنوان از منابع فارسی وجود داشت.

کلید عبارت Information Society نیز در عنوان‌های تمامی منابع انگلیسی دیده می‌شود.

جدول الف ۳. مشخصات منابع درس «روش تحقیق»

عنوان درس	تعداد منابع فارسی	تعداد منابع انگلیسی	تعداد کتاب فارسی	تعداد مقاله فارسی	تعداد کتاب انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
روش تحقیق	۹	۲	۴	۵	۰	۱۸	۱۵

جدول الف ۳ (ادامه). مشخصات منابع درس «روش تحقیق»

عنوان درس	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	نسبت منابع انگلیسی غیررشته به فارسی غیررشته
روش تحقیق	۴/۵	۳	۱	۰/۳۳	۱

جدول الف ۴. مشخصات منابع درس «سمینار تحقیق»

عنوان درس	تعداد منابع فارسی	تعداد منابع انگلیسی	تعداد کتاب فارسی	تعداد مقاله فارسی	تعداد کتاب انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
سمینار تحقیق	۶	۰	۰	۰	۰	۱۴	-

جدول الف ۴ (ادامه). مشخصات منابع درس «سمینار تحقیق»

عنوان درس	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی رشته به غیررشته	نسبت منابع انگلیسی رشته به غیررشته
سمینار تحقیق*	۶ به ۰	۵	۰	۵	۰ به ۰

*کلید عبارت «سمینار تحقیق» تنها در یک عنوان از شش عنوان منابع فارسی دیده می‌شود.

جدول الف ۵. مشخصات منابع درس «آمار در علم اطلاعات و دانش‌شناسی»

عنوان درس	تعداد منابع فارسی	تعداد منابع انگلیسی	تعداد کتاب فارسی	تعداد مقاله فارسی	تعداد کتاب انگلیسی	تعداد مقاله انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
آمار در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۴	۵	۲	۲	۰	۰	۱۵	۲۱

جدول الف ۵ (ادامه). مشخصات منابع درس «آمار در کتابداری و علم اطلاعات»

عنوان درس	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی رشته به غیررشته	نسبت منابع انگلیسی رشته به غیررشته
آمار در کتابداری و علم اطلاعات	۰/۸	۳	۰	۳	۰

اطلاعات» را Statistics in library and information science در نظر بگیریم هیچ‌یک از کلیدواژه‌های statistics و library and information science در عنوان‌های منابع انگلیسی دیده نمی‌شوند.

کلیدواژه «آمار» و کلید عبارت «کتابداری و اطلاع‌رسانی» که در سرفصل، با عبارت «علم اطلاعات و دانش‌شناسی» بیان شده، در عنوان‌های سه منبع از چهار منبع فارسی وجود دارند. اگر معادل انگلیسی عبارت «آمار در کتابداری و علم

جدول الف ۶. مشخصات منابع درس‌های پایه

درس‌های پایه	منابع فارسی	منابع انگلیسی	کتاب فارسی	مقاله فارسی	کتاب انگلیسی	مقاله انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
تعداد و/یا میانگین‌ها	۴۰	۸	۱۵	۳	۱۶/۶	۱۲/۴	۱۶/۶	۱۲/۴

جدول الف ۶ (ادامه). مشخصات منابع درس‌های پایه

درس‌های پایه	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی رشته به غیررشته	نسبت منابع انگلیسی رشته به غیررشته
تعداد و/یا میانگین‌ها	۲/۲۲	۲۴	۴/۸	۴	۰/۳۵

ب. درس‌های الزامی

جدول ب ۱. مشخصات منابع درس «روش‌های بازنمایی اطلاعات»

عنوان درس	تعداد منابع فارسی	تعداد منابع انگلیسی	تعداد کتاب فارسی	تعداد مقاله فارسی	تعداد کتاب انگلیسی	تعداد مقاله انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
روش‌های بازنمایی اطلاعات	۹	۶	۳	۴	۲	۰	۲۹	*۲۲

*یکی از منابع انگلیسی تاریخ نشر ندارد و در محاسبه منظور نشده است.

جدول ب ۱ (ادامه). مشخصات منابع درس «روش‌های بازنمایی اطلاعات»

عنوان درس	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی	نسبت منابع انگلیسی
روش‌های بازنمایی اطلاعات	۱/۵	۸	۶	۸	۶ به ۰

در هشت عنوان از منابع فارسی، کلید عبارت‌های «چکیده-نویسی» و «نمایه‌سازی» و هم‌چنین در پنج عنوان از منابع انگلیسی، کلیدواژه‌های indexing و abstracting دیده می‌شوند.

تنها در یک مورد، در عنوان منبع، عبارت information representation که معادل انگلیسی عنوان این درس از سوی کمیته علم اطلاعات و دانش‌شناسی گرفته شده، دیده می‌شود.

جدول ب ۲. مشخصات منابع درس «ذخیره و بازیابی اطلاعات»

عنوان درس	تعداد منابع فارسی	تعداد منابع انگلیسی	تعداد کتاب فارسی	تعداد مقاله فارسی	تعداد کتاب انگلیسی	تعداد مقاله انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
ذخیره و بازیابی اطلاعات	۵	۵	۱	۴	۱	۰	۱۸	۱۵

جدول ب ۲ (ادامه). مشخصات منابع درس «ذخیره و بازیابی اطلاعات»

عنوان درس	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی	نسبت منابع انگلیسی
ذخیره و بازیابی اطلاعات*	۱	۵	۵	۵ به ۰	۵ به ۰

*در منابع این درس، عناوین پررنگ شده‌اند.

جدول ب ۳. مشخصات منابع درس «معماری پایگاه‌های اطلاعاتی»

عنوان درس	تعداد منابع فارسی	تعداد منابع انگلیسی	تعداد کتاب فارسی	تعداد مقاله فارسی	تعداد کتاب انگلیسی	تعداد مقاله انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
معماری پایگاه‌های اطلاعاتی	۵	۶	۱	۴	۱	۰	۱۴	۱۷

جدول ب ۳ (ادامه). مشخصات منابع درس «معماری پایگاه‌های اطلاعاتی»

عنوان درس	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی	نسبت منابع انگلیسی
معماری پایگاه‌های اطلاعاتی	۰/۸۳	۰	۰	۰ به ۰	۰ به ۰

جدول ب ۴. مشخصات منابع درس «نظام‌های اطلاعات مدیریت»

عنوان درس	تعداد منابع فارسی	تعداد منابع انگلیسی	تعداد کتاب فارسی	تعداد مقاله فارسی	تعداد کتاب انگلیسی	تعداد مقاله انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
نظام‌های اطلاعات مدیریت	۵	۵	۲	۳	۱	۰	۲۴	۱۹

جدول ب ۴ (ادامه). مشخصات منابع درس «نظام‌های اطلاعات مدیریت»

عنوان درس	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی	نسبت منابع انگلیسی
نظام‌های اطلاعات مدیریت	*۱	.	.	۰ به ۰	۰ به ۰

*شماره‌های منابع انگلیسی برای این درس، از ۱ شروع شده‌اند در حالی که برای دروس دیگر ادامه شماره‌های منابع فارسی هستند.

جدول ب ۵. مشخصات منابع درس «مدیریت دانش سازمانی»

عنوان درس	تعداد منابع فارسی	تعداد منابع انگلیسی	تعداد کتاب فارسی	تعداد مقاله فارسی	تعداد کتاب انگلیسی	تعداد مقاله انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
مدیریت دانش سازمانی	۷	۱۱	۰	۲	۸	۳	۱۳	۴

جدول ب ۵ (ادامه). مشخصات منابع درس «مدیریت دانش سازمانی»

عنوان درس	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی	نسبت منابع انگلیسی
مدیریت دانش سازمانی	۰/۶۳	۴	.	۱/۳۳	.

جدول ب ۶. مشخصات منابع درس «ارزشیابی نظام‌ها و خدمات اطلاعاتی»

عنوان درس	تعداد منابع فارسی	تعداد منابع انگلیسی	تعداد کتاب فارسی	تعداد مقاله فارسی	تعداد کتاب انگلیسی	تعداد مقاله انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
ارزشیابی نظام‌ها و خدمات اطلاعاتی	۴	۱	۰	۲	۰	۱	۱۶	۱۹

جدول ب ۶ (ادامه). مشخصات منابع درس «ارزشیابی نظام‌ها و خدمات اطلاعاتی»

عنوان درس	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی	نسبت منابع انگلیسی
ارزشیابی نظام‌ها و خدمات اطلاعاتی	۴	۳	.	۳	.

جدول ب ۷. مشخصات منابع درس‌های الزامی

درس‌های الزامی	منابع فارسی	منابع انگلیسی	کتاب فارسی	مقاله فارسی	کتاب انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
تعداد و/یا میانگین‌ها	۳۵	۵/۸	۳۴	۵/۶	۲۵	۱۹	۱۶
			۲۰	۳/۳۳	۱۱		
			۴/۱	۱/۳۳	۲		
				۰/۳۳			

جدول ب ۷ (ادامه). مشخصات منابع درس‌های الزامی

درس‌های الزامی	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی	نسبت منابع انگلیسی
تعداد و/یا میانگین‌ها	۱/۴۹	۲۰	۳/۳۳	۱۱	۴/۱۱

*در محاسبه «نسبت منابع فارسی رشته به غیررشته» ۳ مورد و در محاسبه «نسبت منابع انگلیسی رشته به غیررشته» ۵ مورد تقسیم بر ۰ و عدد بر ۰ وجود

داشت که به دلیل نامشخص بودن حاصل‌های این اعداد، این‌ها در محاسبات منظور نشدند.

ب. درس‌های اختیاری

جدول پ ۱. مشخصات منابع درس «داده‌کاوی»

عنوان درس	تعداد منابع فارسی	تعداد منابع انگلیسی	تعداد کتاب فارسی	تعداد مقاله فارسی	تعداد کتاب انگلیسی	تعداد مقاله انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
داده‌کاوی	۳	۴	۰	۰	۰	۰	*۱۱	*۱۶

* یک منبع فارسی و یک منبع انگلیسی وبسایت هستند و تاریخ ندارند. کهنگی منابع بدون در نظر گرفتن این دو منبع محاسبه شده است.

جدول پ ۱ (ادامه). مشخصات منابع درس «داده‌کاوی»

عنوان درس	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی	نسبت منابع انگلیسی
داده‌کاوی	۰/۷۵	۰	۰	۰ به ۰	۰ به ۰

جدول پ ۲. مشخصات منابع درس «اقتصاد اطلاعات»

عنوان درس	تعداد منابع فارسی	تعداد منابع انگلیسی	تعداد کتاب فارسی	تعداد مقاله فارسی	تعداد کتاب انگلیسی	تعداد مقاله انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
اقتصاد اطلاعات	۱۰	۶	۰	۱	۱	۱	۱۶	۲۰

جدول پ ۲ (ادامه). مشخصات منابع درس «اقتصاد اطلاعات»

عنوان درس	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی	نسبت منابع انگلیسی
اقتصاد اطلاعات	۱/۶۶	۹	۰	۹	۰

جدول پ ۳. مشخصات منابع درس «مدیریت منابع اطلاعاتی»

عنوان درس	تعداد منابع فارسی	تعداد منابع انگلیسی	تعداد کتاب فارسی	تعداد مقاله فارسی	تعداد کتاب انگلیسی	تعداد مقاله انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
مدیریت منابع اطلاعاتی	۷	۳	۰	۲	۲	۰	۱۸	۱۴

جدول پ ۳ (ادامه): مشخصات منابع درس «مدیریت منابع اطلاعاتی»

عنوان درس	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی	نسبت منابع انگلیسی
مدیریت منابع اطلاعاتی	۲/۳۳	۷	۳	۰ به ۷	۰ به ۳

جدول پ ۴. مشخصات منابع درس «خدمات اطلاعاتی تخصصی»

عنوان درس	تعداد منابع فارسی	تعداد منابع انگلیسی	تعداد کتاب فارسی	تعداد مقاله فارسی	تعداد کتاب انگلیسی	تعداد مقاله انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
خدمات اطلاعاتی تخصصی	۷	*۶	۲	۰	۰	۵	۱۸	**۱۹

*در حالی که تعداد منابع انگلیسی برای این درس ۶ است شماره‌گذاری اشتباه باعث شده که این‌ها ۹ منبع به حساب بیایند. فهرست منابع انگلیسی این درس (یکی از) پراشده‌ترین منابع در این سرفصل است.
**سال انتشار یکی از منابع حتی پس از جستجو در اینترنت پیدا نشد و بنابراین، کهنگی منابع انگلیسی بر پایه میانگین ۵ منبع به دست آمده است.

جدول پ ۴ (ادامه). مشخصات منابع درس «خدمات اطلاعاتی تخصصی»

عنوان درس	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی رشته به غیررشته	نسبت منابع انگلیسی رشته به غیررشته
خدمات اطلاعاتی تخصصی	۱/۱۶	۷	۳	۰	۱

جدول پ ۵. مشخصات منابع درس «بازاریابی اطلاعات»

عنوان درس	تعداد منابع فارسی	تعداد منابع انگلیسی	تعداد کتاب فارسی	تعداد مقاله فارسی	تعداد کتاب انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
بازاریابی اطلاعات	۱۵	۰	۷	۱	۰	۱۶	-

جدول پ ۵ (ادامه). مشخصات منابع درس «بازاریابی اطلاعات»

عنوان درس	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی رشته به غیررشته	نسبت منابع انگلیسی رشته به غیررشته
بازاریابی اطلاعات	۴ به ۰	۴	۰	۰/۳۶	۰ به ۰

جدول پ ۶. مشخصات منابع درس «مدیریت اسناد»

عنوان درس	تعداد منابع فارسی	تعداد منابع انگلیسی	تعداد کتاب فارسی	تعداد مقاله فارسی	تعداد کتاب انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
مدیریت اسناد	۱۳	*۰	۵	۰	۰	۱۶	-

*برای این درس، در حالی که بعید به نظر می‌رسد هیچ منبعی به زبان انگلیسی وجود نداشته باشد هیچ منبعی به زبان انگلیسی ارائه نشده است.

جدول پ ۶ (ادامه). مشخصات منابع درس «مدیریت اسناد»

عنوان درس	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی رشته به غیررشته	نسبت منابع انگلیسی رشته به غیررشته
مدیریت اسناد	۳/۳۳	۱۰	۰	۶/۳۴۵	۰ به ۰

جدول پ ۷. مشخصات منابع «درس‌های اختیاری»

درس‌های اختیاری	منابع فارسی	منابع انگلیسی	کتاب فارسی	کتاب انگلیسی	مقاله فارسی	کتاب فارسی	کتاب انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
تعداد و/یا میانگین‌ها	۵۵	۱۹	۲	۱۲	۲	۲۱	۱۰	۱۶	۱۷
	۹/۱۶	۲/۶	۱/۶	۳/۵	۰/۳۳	۳/۶	۱/۶		

جدول پ ۷ (ادامه). مشخصات منابع «درس‌های اختیاری»

درس‌های اختیاری	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	نسبت منابع فارسی به انگلیسی
تعداد و/یا میانگین‌ها	۱/۸۴۶	۳۷	۶/۱۶	۶	۱
				۰/۹	۰/۸۷۵

جدول ت. مشخصات منابع سرفصل

منابع سرفصل	منابع فارسی	منابع انگلیسی	کتاب فارسی	کتاب انگلیسی	مقاله فارسی	کتاب فارسی	کتاب انگلیسی	کهنگی منابع فارسی	کهنگی منابع انگلیسی
تعداد و/یا میانگین‌ها	۴۳/۳	۷/۶۵	۳/۹۸	۲۲/۶	۲۵	۱۰	۲۱	۱۶	۱۷
					۴/۴۳	۱/۷۷	۳/۵		

جدول ت (ادامه). مشخصات منابع سرفصل

منابع سرفصل	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	منابع فارسی مربوط به رشته	منابع انگلیسی مربوط به رشته	نسبت منابع فارسی به انگلیسی	نسبت منابع فارسی به انگلیسی
تعداد و/یا میانگین‌ها	۱/۸۴۶	۳۷	۴/۷۶	۷	۱/۲۱
				۱/۹۶۵	۰/۴

بحث و نتیجه‌گیری

جدول (ت) مبنای تحلیل پایانی نوشته حاضر را به دست می‌دهد. با نگاهی به جدول متوجه می‌شویم که اختلاف تعداد و میانگین منابع فارسی و منابع انگلیسی، به ترتیب اعداد ۲۰/۷ و ۳/۶۷ است. اگرچه معیاری در دست نیست که بر پایه آن بتوان پیرامون این مقدار داوری کرد اما تجربه نشان می‌دهد که در دوره

کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشجوی بیشتر با منابع فارسی کار می‌کند تا منابع انگلیسی و توان و تسلط او بر زبان انگلیسی آن گونه نیست که بتواند با منابع هر دو زبان به گونه‌ای یکسان کار کند. با این استدلال شاید بتوان گفت که تعداد منابع فارسی در این سرفصل باید حداقل دو برابر منابع انگلیسی باشد که به نظر می‌رسد این گونه هست. میانگین نسبت منابع فارسی به انگلیسی، یعنی ۱/۸۵۲ که نزدیک به

عدد ۲ است نیز نسبت مناسبی به نظر می‌رسد و همان گونه که در بالا ذکر شد تعداد منابع فارسی حداقل باید دو برابر منابع فارسی باشد. هم‌چنین مقایسه تعداد و میانگین کتاب‌های تألیفی فارسی با تعداد و میانگین کتاب‌های ترجمه فارسی نسبت مناسبی را نشان می‌دهد. تعداد «منابع فارسی مربوط به رشته» یعنی ۶۲/۳۵ درصد کل منابع سرفصل، با عنایت به این که رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی، حوزه‌ای میان‌رشته‌ای است و با برخی حوزه‌های دیگر به‌ویژه رشته کامپیوتر میان‌کنشی علمی دارد درصد نسبتاً مناسبی را نشان می‌دهد اما این که آیا این نسبت در سرفصل، نسبت واقعاً مناسبی است باید مورد تأمل و تعمق بیشتری قرار گیرد.

مقایسه عمر منابع فارسی با عمر منابع انگلیسی، تفاوتی یک‌ساله به سود منابع فارسی را نشان می‌دهد اما در هر حال نشان از کهنگی هم منابع فارسی و هم منابع انگلیسی در این سرفصل دارد. در آغاز این نوشتار ذکر شد که قرار بوده این

از سویی دیگر، شناسایی بیشتر منابع مرتبط و ارزشمند به زبان انگلیسی و گنج‌آیدن آن‌ها در سرفصل «برنامه درسی (بازنگری شده) مقطع کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی: گرایش مدیریت اطلاعات»، حتی با عنوانی مانند: «منابعی برای مطالعه بیشتر» می‌تواند برای دانشجویان علاقه‌مندی که خواهان مطالعه بیشتر هستند سودمند باشد، ضمن این‌که این منابع می‌توانند به‌عنوان منابعی برای ترجمه‌های آینده استفاده شوند و در نهایت، ایجاد وبلاگی از سوی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای دریافت پیشنهادهای در زمینه منابع جدید برای سرفصل مورد بررسی در این پژوهش که امکان ابراز نظر از سوی کارشناسان رشته را در این زمینه فراهم سازد می‌تواند اقدامی بسیار سودمند باشد که راه را برای روزآمدسازی هر چه سریع‌تر این سرفصل، هموار سازد.

چند نکته افزوده

در فهرست‌های منابع این سرفصل بی‌نظمی‌هایی دیده می‌شود: شیوه به‌کاررفته برای نوشتن منابع، یکسان نیست؛ برخی از منابع سال نشر ندارند؛ سرشناسه‌های یکسان برای برخی منابع متفاوت‌اند؛ شماره‌گذاری منابع در مواردی پشت سر هم و در مواردی برای منابع فارسی و منابع انگلیسی مستقل است؛ به دلیل اشتباهات به هنگام تایپ سرفصل، تعداد منابع در مواردی اشتباه نوشته شده است؛ اشتباهات تایپی در برخی منابع دیده می‌شوند؛ برخی منابع ناقص هستند؛ و در مواردی عناوین منابع پررنگ و در موارد دیگری کم‌رنگ هستند.

گرایش مطالعات کتابخانه‌های عمومی». نخستین همایش ملی نقد متون و کتب علوم انسانی، ۳۰ آذرماه ۱۳۹۶، (۷۳-۸۷). تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی.

سرفصل هر پنج سال یک‌بار روزآمد شود اما تا آنجایی که نگارنده این سطرها می‌داند چنین روزآمدی انجام نشده و کهنگی منابع این سرفصل، هشدار می‌دهد به مسئولان است که این سرفصل هر چه زودتر باید روزآمد شود.

اگرچه تعداد و میانگین منابع فارسی مربوط به رشته با تفاوت‌هایی به ترتیب برابر ۲۰ و ۳/۵۵ بیشتر از تعداد و میانگین منابع انگلیسی مربوط به رشته است (آن‌گونه که در بالا ذکر شد تعیین این که منبعی انگلیسی، مربوط به رشته هست یا نیست کار دشواری است) اما اگر باور داشته باشیم که تعداد منابع انگلیسی مربوط به رشته در جهان منطقی‌اً باید بیشتر از منابع فارسی مربوط به رشته باشد شاید این اندیشه به ذهن خطور کند که در این زمینه کم‌کاری شده است. اما احتمالاً پندار پشت این قضیه آنگاه بیشتر دانشجوی کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی به منابع فارسی است که باعث شده این نسبت بیشتر باشد.

پیشنهادها

رعایت یک نسبت حداقل دو برابری کتاب‌های فارسی نسبت به کتاب‌های انگلیسی در سرفصل «برنامه درسی (بازنگری شده) مقطع کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی: گرایش مدیریت اطلاعات»، یکی از پیشنهادهای پژوهش حاضر است. در کل می‌توان پیشنهاد داد که منابع فارسی مربوط به رشته و ترجیحاً کتاب، بیشتر تألیف شوند تا ترجمه زیرا کتاب‌های تألیفی طبیعتاً دانشجو را با فضای علم اطلاعات و دانش‌شناسی درون کشور بیشتر آشنا می‌سازند؛ اگرچه رشته بی‌نیاز از ترجمه‌های فارسی سلیس منابع معتبر انگلیسی نیز نیست.

منابع

ایران. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی. برنامه درسی (بازنگری شده) مقطع کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی: گرایش مدیریت اطلاعات. تهران، ۱۳۹۱.

کوکبی، مرتضی (۱۳۹۶). بررسی «برنامه درسی (بازنگری شده) مقطع کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی